

29

II/2020

МУЗИКОЛОГИЈА
USICOLOGY

Етномузиколог
Владимир Р. Ћорђевић

Ethnomusicologist
Vladimir R. Ćorđević

Часопис МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ
Journal of THE INSTITUTE OF MUSICOLOGY SASA

Музикологија

Часопис Музиколошког института САНУ

Musicology

Journal of the Institute of Musicology SASA

~

29 (II/2020)

~

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК / EDITOR-IN-CHIEF

Александар Васић / Aleksandar Vasić

РЕДАКЦИЈА / EDITORIAL BOARD

Ивана Васић, Јелена Јовановић, Данка Лајић Михајловић, Ивана Медић, Биљана Милановић,
Весна Пено, Катарина Томашевић /

Ivana Vesić, Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović, Ivana Medić, Biljana Milanović, Vesna Peno,
Katarina Tomašević

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ / EDITORIAL ASSISTANT

Милош Браловић / Miloš Bralović

МЕЂУНАРОДНИ УРЕЂИВАЧКИ САВЕТ / INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL

Светислав Божић (САНУ), Џим Семсон (Лондон), Алберт ван дер Схоут (Амстердам), Јармила
Габријелова (Праг), Разија Султанова (Лондон), Денис Колинс (Квинсленд), Сванибор Петан
(Љубљана), Здравко Блажековић (Њујорк), Дејв Вилсон (Велингтон), Данијела Ш. Берд
(Кардиф) / Svetislav Božić (SASA), Jim Samson (London), Albert van der Schoot (Amsterdam),
Jarmila Gabrijelova (Prague), Razia Sultanova (Cambridge), Denis Collins (Queensland), Svanibor
Pettan (Ljubljana), Zdravko Blažeković (New York), Dave Wilson (Wellington), Danijela S. Beard
(Cardiff)

Музикологија је рецензирани научни часопис у издању Музиколошког института САНУ. Посвећен је проучавању музике као естетског, културног, историјског и друштвеног феномена и примарно усмерен на музиколошка и етномузиколошка истраживања. Редакција такође прихвата интердисциплинарне радове у чијем је фокусу музика. Часопис излази два пута годишње. Упутства за ауторе се могу преузети овде: <http://www.doiserbia.nb.rs/journal.aspx?issn=1450-9814&pg=instructionsforauthors>

Musicology is a peer-reviewed journal published by the Institute of Musicology SASA (Belgrade). It is dedicated to the research of music as an aesthetical, cultural, historical and social phenomenon and primarily focused on musicological and ethnomusicological research. Editorial board also welcomes music-centred interdisciplinary research. The journal is published semiannually. Instructions for authors can be found on the following address: <http://www.doiserbia.nb.rs/journal.aspx?issn=1450-9814&pg=instructionsforauthors>

ISSN 1450-9814

eISSN 2406-0976

UDK 78(05)

БЕОГРАД 2020.

BELGRADE 2020

Одрицање од одговорности / Disclaimer

Садржај објављених текстова одражава искључиво ставове њихових аутора. Уредник и редакција не сnose одговорност за тачност изнетих података. Електронске адресе и линкови су тачни у тренутку објављивања ове свеске. Уредник и редакција не одговарају за трајност, тачност и прикладност линкованог садржаја. /

The content of published articles reflects only the individual authors' opinions, and not those of the editor and the editorial board. Responsibility for the information and views expressed in the articles therein lies entirely with the author(s). Electronic addresses and links are correct at the moment of the publication of this volume. The editor and the editorial board are not responsible for the persistence or accuracy of urls for external or third-party websites referred, and do not guarantee that any content on such websites is, or will remain, accurate and appropriate.

ПРЕВОДИОЦИ / TRANSLATORS

Ивана Медић, Александар Васић, Милош Браловић /
Ivana Medić, Aleksandar Vasić, Miloš Bralović

ЛЕКТОР ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК / ENGLISH-LANGUAGE EDITING

Ивана Медић / Ivana Medić

ЛЕКТОРИ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК / SERBIAN-LANGUAGE EDITING

Јелена Јанковић-Бегуш, Александар Васић / Jelena Janković-Beguš, Aleksandar Vasić

КОРЕКТУРА / PROOFREADING

Милош Браловић, Александар Васић / Miloš Bralović, Aleksandar Vasić

ДИЗАЈН И ТЕХНИЧКА ОБРАДА / DESIGN & PREPRESS

Милан Шупут, Бојана Радовановић / Milan Šuput, Bojana Radovanović

ШТАМПА / PRINTED BY

Скрипта Интернационал, Београд / Scripta Internacional, Belgrade

Часопис је индексиран на <http://doiserbia.nb.rs/>, <http://www.komunikacija.org.rs> и у међународној бази ProQuest. /

The journal is indexed in <http://doiserbia.nb.rs/>, <http://www.komunikacija.org.rs> and in the international database ProQuest.

Објављивање часописа финансијски је помогло Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије / The publication of this volume was supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia

САДРЖАЈ / CONTENTS

РЕЧ УРЕДНИКА / EDITOR'S FOREWORD
9–12

ТЕМА БРОЈА / THE MAIN THEME
ЕТНОМУЗИКОЛОГ ВЛАДИМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ /
ETHNOMUSICOLOGIST VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ

Sanja Radinović i Dimitrije O. Golemović
VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ'S CONTRIBUTION TO SERBIAN MUSICAL
FOLKLORISTICS

Сања Радиновић и Димитрије О. Големовић
ДОПРИНОС ВЛАДИМИРА Р. ЂОРЂЕВИЋА СРПСКОЈ МУЗИЧКОЈ
ФОКЛОРИСТИЦИ
15–33

Mirjana Zakić
VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ'S CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF
ETHNOORGANOLOGY
Мирјана Закић
ДОПРИНОС ВЛАДИМИРА Р. ЂОРЂЕВИЋА РАЗВОЈУ ЕТНООРГАНОЛОГИЈЕ
35–49

Sanja Ranković
VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ'S CONTRIBUTION TO THE TRANSCRIPTION OF
VOCAL PRACTICES
Сања Ранковић
ДОПРИНОС ВЛАДИМИРА Р. ЂОРЂЕВИЋА ТРАНСКРИПЦИЈИ ВОКАЛНЕ
ПРАКСЕ
51–69

Velibor Prelić

VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ IN THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Велибор Прелић

ВЛАДИМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ

69–82

VARIA

Roderick Charles Lawford

“PERVERTING THE TASETE OF PEOPLE”: LĂUTARI AND THE BALKAN
QUESTION IN ROMANIA

Родерик Чарлс Лофорг

„ИЗВИТОПЕРЕЊЕ УКУСА ЉУДИ“: LĂUTARI И БАЛКАНСКО ПИТАЊЕ У
РУМУНИЈИ

85–120

Aleksandar Vasić

THE MAGAZINE „SLAVENSKA MUZIKA“ (1939–1941) IN THE HISTORY OF
SERBIAN MUSIC PERIODICALS

Александар Васић

ЧАСОПИС „СЛАВЕНСКА МУЗИКА“ (1939–1941) У ИСТОРИЈИ СРПСКЕ
МУЗИЧКЕ ПЕРИОДИКЕ

121–147

Uroš Ćemalović

CREATIVITY AND OWNERSHIP – PROTECTING OF RIGHTS IN MUSICAL
WORKS IN THE EUROPEAN UNION FROM DIGITIZATION TO ARTIFICIAL
INTELLIGENCE

Урош Ђемаловић

КРЕАТИВНОСТ И ВЛАСНИШТВО – ЗАШТИТА АУТОРСКИХ ПРАВА ЗА
МУЗИЧКА ДЕЛА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ ОД ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ ДО ВЕШТАЧКЕ
ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

149–162

НАУЧНА КРИТИКА И ПОЛЕМИКА / SCIENTIFIC REVIEWS AND
POLEMICS

Тайјана Субојин-Голубовић

ВЕСНА САРА ПЕНО, КЊИГА ИЗ КОЈЕ СЕ ПОЈЕ. ПОЈАЧКИ ЗБОРНИЦИ У
ВИЗАНТИЈСКОМ И СРПСКОМ МУЗИЧКОМ НАСЛЕЂУ,
БЕОГРАД, МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.

ISBN 978-86-80639-49-9

165–169

Маријана Кокановић Марковић

НАТАША МАРЈАНОВИЋ, МУЗИКА У ЖИВОТУ СРБА У 19. ВЕКУ. ИЗ
МЕМОАРСКЕ РИЗНИЦЕ, НОВИ САД, МАТИЦА СРПСКА,
БЕОГРАД, МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.

ISBN 978-86-7946-275-6

171–174

Мелија Милин

IVANA MEDIC, ТЕОРИЈА И ПРАКСА GESAMTKUNSTWERKA У XX I XXI VEKU.
OPERSKI CIKLUS SVETLOST / LICHT KARLHAJNSA ŠTOKHAUZENA,
БЕОГРАД, МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.

ISBN 978-86-80639-33-8

175–178

Ивана Медућ

MIRJANA ŽIVKOVIĆ I IVICA PETKOVIĆ, HARMONIJA NA DIRKAMA,
БЕОГРАД, КРЕАТИВНИ СЕНТАР, 2019.

ISBN 979-0-802019-05-8

179–180

Јелена Јовановић

ВЛАДИМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ У ОГЛЕДАЛУ ВРЕМЕНА: БАШТИНА, ЗВУК,
МИСАО, РЕЧ, СЛИКА, ТРАЈАЊЕ. СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА ПОВОДОМ
150-ГОДИШЊИЦЕ РОЂЕЊА. БЕОГРАД, НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ И
КАТЕДРА ЗА ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈУ ФМУ, 2. ДЕЦЕМБАР 2019.

181–185

IN MEMORIAM

Мелија Милин

ЈЕЛЕНА МИЛОЈКОВИЋ ЂУРИЋ
(БЕОГРАД, 2. ДЕЦЕМБАР 1931 – КОЛЕЏ СТЕЈШОН, ТЕКСАС, 22. ЈУН 2019)
189–192

Надежда Мосусова

ЕЛЕНА ГОРДИНА
(МОСКВА, 9. ФЕБРУАР 1939 – МОСКВА, 10. ДЕЦЕМБАР 2019)
193–197

Јелена Михајловић Марковић

МИРЈАНА ЖИВКОВИЋ
(СПЛИТ, 3. МАЈ 1935 – БЕОГРАД 26. АПРИЛ 2020)
199–205

Најнаша Марјановић

ДИМИТРИЈЕ СТЕФАНОВИЋ
(ПАНЧЕВО, 25. НОВЕМБАР 1929 – БЕОГРАД 1. АВГУСТ 2020)
207–211

MIRJANA ŽIVKOVIĆ I IVICA PETKOVIĆ

HARMONIJA NA DIRKAMA

Beograd: Kreativni centar, 2019.

ISMN 979-0-802019-05-8

Хармонију на диркама можемо сматрати „лабудовом песмом” српске композиторке и музичке теоретичарке Мирјане Живковић (1935–2020), која је највећи део своје вишедеценијске професионалне делатности везала за наставу хармоније у средњим школама и на факултетима. Као ауторка узорних уџбеника за тај предмет, који се већ тридесетак година користе на различитим нивоима музичког школства, Мирјана Живковић је осавременила наставу хармоније на образовним институцијама у Србији, инсистирајући на повезивању академских шаблона и „живе” музике, на практичној примени стечених хармонских знања, као и на хармонским особеностима различитих музичких стилова. Сарадник професорке Живковић приликом писања приручника *Хармонија на диркама*, којим је стављена тачка на њену дугогодишњу педагошку каријеру, био је њен некадашњи студент Ивица Петковић (1967–), оргуљаш и професор хармоније и других теоријских предмета. Имала сам велику срећу и привилегију да своја знања о хармонији стичем управо од ово двоје врхунских педагога: најпре као ученица проф. Ивице Петковића у Средњој музичкој школи „Станислав Бинички” у Лесковцу, а затим и као студенткиња проф. Мирјане Живковић на Факултету музичке уметности у Београду. Одмах након дипломирања, током три школске године (1999–2002) била сам ангажована као асистенткиња за предмете Хармонија са хармонском анализом и Анализа музичког дела на тадашњој Катедри за теоријске предмете Факултета музичке уметности. Са ове дистанце, уверена сам да ме је проф. Живковић изабрала за своју асистенткињу првенствено зато што сам се одлично „сналазила” за клавиром: наиме, један од њених основних критеријума за избор младих сарадника био је не само успешно савладан академски део програма, већ и високо развијене вештине попут свирања хармоније на клавиру, шифрованог баса, импровизације, читања с листа и транспонована.

Радећи са студентима различитих одсека Факултета музичке уметности, а повремено и са ученицима средњих музичких школа, лично сам се уверила у истинитост професоркиних речи из предговора књиге *Хармонија на диркама* да „постоји тешко премостив јаз између теоретског знања и његове практичне реализације”; наиме, она је уочила да у нашим музичким школама „преовладавају теоријски начин предавања хармоније, учење правила, шематска израда задатака”, при чему се „запоставља естетска страна мелодије као водиље музичког тока, а посебно развој хармонског слуха, иако је хармонија у својој суштини дубоко повезана са звучном праксом” (стр. 5). Чини се да је узрок томе околност да и наставници хармоније често не владају вештинама попут свирања шифрованог баса или импровизације, јер су и сâми учили хармонију на горе описани, теоријско-шематски начин, без понирања у звучну суштину. Због тога су аутори

Хармоније на диркама поставили себи за циљ управо премошћивање уоченог јаза између теорије и њеног звучног оживотворења. Као таква, ова збирка није намењена само ученицима средњих музичких школа, већ и студентима музике – па и свршеним студентима који можда већ раде као професори, али свирање хармонских задатака сматрају „непотребним” делом педагошког процеса, ускраћујући својим ученицима могућност да хармонију доживе не само као апстрактну музичку „математику”, већ и као живу, естетски задовољавајућу звучну праксу. Осим тога, међу ученицима који не свирају клавијатурне инструменте често је приметан отпор према хармонији на клавиру, јер многи од њих до момента уписа у средњу музичку школу нису савладали нпр. бас-кључ, нити стекли вештину читања нотног текста записаног у два или више линијских система – јер се од њих, током претходних фаза школовања, то није ни очекивало. Свирање хармоније на клавиру тим ученицима пружа могућност да надокнаде пропуштено и овладају вештинама које ће им бити потребне у наставку музичког школовања.

Пошто је предвиђена као допунски приручник уз већ постојеће уџбенике, *Хармонија на диркама* Мирјане Живковић и Ивице Петковића у потпуности прати наставни програм за средње музичке школе – од почетних елемената поставке и везивања трозвука до свих врста модулација. Препорука је аутора да „свирање на клавиру треба започети већ од поставке трозвука у строги хармонски став и неговати га све време изучавања овог предмета” (стр. 5). Приручник садржи четрнаест поглавља: *Квинтијакорди, каденце; Секстијакорди; Квартисекстијакорди; Доминантни сејтијакорд; Сејтијакорд II ситиуња; Вођични сејтијакорд; Ванакордски ѿнови; Доминантни нонакорд; Сјоредни сејтијакорди; Доминантна доминантна и њен заменик; Најолијански секстијакорд; Ванѿоналне доминантне и њихови заменици; Модулације; Додајак*. Свако поглавље започиње основним методским упутствима, а затим следе вежбе, примери у клавирској фактури, примери из литературе, задаци и ритмичко-хармонске шеме. Док вежбе подразумевају моделе у строгом четворогласном хармонском ставу, налик на уобичајене хармонске задатке, примери у клавирској фактури пружају више слободе и осмишљени су тако да побуде креативност и сналажљивост ученика. Аутори приручника препоручују да се и задаци у четворогласном ставу транспонују и уче напамет, у циљу развоја хармонског слуха и опажања. Примери из музичке литературе илустрју поједине акорде и акордске везе, док задаци на крају сваког поглавља служе за самосталан рад ученика и студената. Задаци и вежбе у свим поглављима књиге обликовани су као периоди или реченице, тако да се од самог почетка код ученика развија свест о обликотворној улози хармоније и каденцирајућим процесима.

Треба истаћи да је ова књига, објављена у едицији приватне издавачке куће „Креативни центар”, веома лепо графички опремљена, тако да и њена визуелна атрактивност може повољно утицати на мотивисаност ученика за савладавање запостављене, а изузетно корисне вештине свирања хармоније на клавиру – која доприноси не само лакшем савладавању градива из хармоније, већ и из солфеђа, музичких облика и читања с листа, а наравно и бољем разумевању музичког тока у делима из епоха у којима је коришћен дурско-молски систем.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78

МУЗИКОЛОГИЈА : часопис Музиколошког
института САНУ = Musicology : journal of the Insti-
tute of Musicology SASA / главни и одговорни
уредник = editor-in-chief Александар Васић. - 2001,
бр. 1- . - Београд : Музиколошки институт САНУ,
2001- (Београд : Скрипта Интернационал). - 25 cm

Полугодишње. - Текст на срп. и више светских
језика. - Друго издање на другом медијуму:
Музикологија (Online) = ISSN 2406-0976
ISSN 1450-9814 = Музикологија
COBISS.SR-ID 173918727
